

Ekskluzivni intervju sa Majlindom Bregu objavljen u Balkan Insider 22. oktobra 2021

Svjetski lideri će se uskoro okupiti u Glasgovu gdje će razgovarati o klimatskoj krizi. Vaša je organizacija naglasak stavila na održivost. Zemlje regiona su u brojnim slučajevima cijelu jednu generaciju u zaostatku za ostatkom Evrope po pitanju pristupa okolišu, klimi i generalno održivosti. Kako vaša organizacija pokušava premostiti ovaj veliki jaz?

Da, tačno je da je jaz veliki. U regionu postoji šesnaest elektrana sa pogonom na uglj koje su zastarjele i proizvode više opasnih tvari nego dvije stotine šezdeset elektrana u Evropi. Odlazak uglja u istoriju može biti dobar naslov nekog autorskog članka, međutim to neće biti lako ostvariti niti nadoknaditi, odnosno uložiti u obnovljivu energiju kako bi se smanjila upotreba uglja. To je, međutim, naša stvarnost. Da jaz nije toliki, položaj Zapadnog Balkana prema Evropskoj uniji bi bio drugačiji, zar ne? Ali, to je samo jedna strana medalje.

[Vijeće za regionalnu saradnju \(RCC\)](#) je organizacija u regionalnom vlasništvu koja podjednako i revnosno radi sa svim partnerima u regionu i sa EU na unaprijeđivanju stvari. Naš je pristup realističan i sveobuhvatan i sve što radimo, radimo sa nogama na zemlji.

Naš region odlikuju umjereni privredni rezultati, [visoke stope nezaposlenosti](#), slabi rezultati po pitanju socijalnih prava, i mi smo realni kada se radi o mjestu koje [zeleni program](#) zauzima na listi prioriteta svake od ekonomija Zapadnog Balkana. Da se prvo osvrnemo na ostvarive ciljeve, od kojih je jedan promocija [svijesti o zelenoj transformaciji](#) što je od koristi za sve društvene grupe kojima se treba objasniti da je, na primjer, energija koja se ponovo može iskoristiti dobar pravac razvoja, da je jeftinija, čistija, održivija i mnogo bolje rješenje od svih dosadašnjih. U svijetu u kojem su riječi jeftine, ipak smo svjedoci da ima pomaka.

Ljudi koji ovdje žive ne diče se činjenicom da su među najzagađenijim regionima u Evropi, pa čak i šire, i svjesni su klimatskih promjena i uticaja koje one imaju na njihove živote. U našem istraživanju [Balkan Barometer](#) zabilježena su mišljenja građana i privrednika o zelenoj transformaciji, zagađenju zraka i obnovljivim izvorima energije. Mogu vam reći da je dobro vidjeti da se svijest o zagađenju brzo promijenila i povećala. 91 posto građana Zapadnog Balkana smatra klimatske promjene problemom dok 93 posto to isto misle kada je riječ o zagađenju. Što se tiče privrednika, 55 posto njih kaže da smanjenje zagađenja treba biti prioritet [zelenog programa](#) za region, dok 41 posto smatra da je smanjenje potrošnje energije prioritet.

Ne radi se ovdje o trci za visokim evropskim standardima već o trci protiv katastrofalnih suša, poplava, preuranjenih smrti, i slično.

Biti realističan znači znati da su ovo stvari od suštinskog značaja koje neće biti lako realizovati. Ekonomije znaju da se ovo neće ostvariti preko noći već postepenim prelaskom na i postepenim uvođenjem evropskih politika. RCC je ovdje da koordinira i da se na najbolji način iskoriste planovi vlada Zapadnog Balkana da naše ekonomije postanu zelenije.

Lideri šest ekonomija Zapadnog Balkana su početkom oktobra na [samitu Evropske unije i Zapadnog Balkana](#) održanom u Sloveniji usvojili [Akcioni plan za zeleni program Zapadnog Balkana](#) čime je označen početak ovog procesa. Mi ćemo koordinirati njegovu provedbu u bliskoj saradnji sa svim akterima, uključujući i organizacije civilnog društva i poslovnu zajednicu.

Zelena transformacija će, međutim, biti izuzetno izazovna i skupa u pogledu vremena, energije, rada, finansijskih resursa, i svega drugog. Zato region računa na pojačano početno finansiranje i bržu raspoloživost predpristupnih sredstava namjenjenih zelenom programu.

Nakon nedavnog sastanka sa predsjednikom Vlade Crne Gore Zdravkom Krivokapićem, koristili ste jedinstven izraz „kompromis s integritetom“. Kompromis je rijedak u politici bilo koje zemlje na svijetu. Imajući u vidu vašu opredjeljenost unaprijedenju regiona, molimo vas da nam objasnite ovaj izraz.

Nisam držala nikakve pridike. Znam da se u politici ljudi nalaze u iskušenju da se slože sa brojnim nesavršenim pogodbama. To govorim iz iskustva. Kompromis je za političare jedini način za demokratsku politiku. Znam da politička polarizacija otežava kompromise i da se osoba sa političkim integritetom često vidi kao neko ko stoji iza svojih principa i ne vjeruje svojim protivnicima, dok ja mislim da pravljenje kompromisa s integritetom treba značiti davanje prednosti prilagođavanju svojih i poštivanju principa protivnika. Kao političarka koja je predana evropskoj ideji i koristima za građane, uvijek bih i u svakoj situaciji išla putem kompromisa. Region nije poznat po čestim kompromisima. Međutim, oni su potrebni i procesi koje smo započeli na putu ka pridruživanju Evropskoj uniji to i potvrđuju. Brojni teški udaraci, drastične promjene i nepopularne odluke su dio svake transformacije. A mi želimo da se transformišemo u bolja društva, i to nije nikakva tajna. Broj ljudi, posebno mladih, koji odlaze iz regiona dovoljno govore sami za sebe i predugo čekanje da se stvari promijene nije opcija.

Upravo je u tome i suština regionalne saradnje, a i suština Evropske unije leži u kompromisu. Jedan od najsvjetlijih primjera uspjeha ostvarenog kroz kompromis u okviru naše regionalne saradnje je dogovor vezan za zelene koridore. Kada je prošle godine počela pandemija i kada se cijeli svijet zatvorio, snabdijevanje regiona je dovedeno u pitanje, a posebno snabdijevanje hranom i lijekovima. Tu smo uskočili sa idejom da se naprave [zeleni koridori](#) i da se tako osigura slobodan protok i nesmetano snabdijevanje robama. Region je spremno podržao ovu ideju i u roku od mjesec dana postignut je dogovor i zeleni koridori su uspostavljeni i proradili. Vjerujte mi da nije bilo lako. Svi su, međutim, shvatili od kakvog je to značaja za građane, pa je napravljen težak, ali neophodan kompromis i dogovor je postignut. I to sa integritetom i ishodom u kojem su svi pobjednici.

Sada „samo“ isti recept trebamo primijeniti i za sve druge stvari.

Odakle je poteklo takmičenje Balkathon i kako je ova inicijativa promijenila način razmišljanja u regionu? Kako je vaš tim uspio angažovati generaciju rođenu nakon raspada Jugoslavije?

[Balkathon](#) je zaštitni znak Vijeća za regionalnu saradnju, naša kovid beba rođena iz potrebe da se prevaziđe osjećaj društvene izolacije i bespomoćnosti. Sigurno se sjećate kako su stvari izgledale

početkom 2020. godine. Svi smo bili kod kuće, pratili kako raste broj zaraženih i umrlih, pri tome pokušavajući da pronađemo neku novu normalnost, da se prilagodimo i očuvamo razum, ali i privredu. Naša uloga nije bila da budemo u prvim redovima i pomažemo bolesnima, pa smo se fokusirali na ono što MOŽEMO uraditi. Zeleni koridori koje sam već pomenula bili su naša hitna intervencija, nakon čega je uslijedio [Balkathon](#), naše drugo pandemijsko dijete, da tako kažem. Ideja je bila da podignemo moral i iskoristimo potencijal u vrijeme kada se pokazalo da su internet i sve što je digitalno prijeko potrebni načini života.

[Balkathon](#) je zato zamišljen kao regionalno online takmičenje namijenjeno kvalificiranim mladim ljudima, start-up firmama, preduzetnicima, studentima, centrima digitalnih inovacija, naučnim parkovima, univerzitetima, malim i srednjim preduzećima i drugima iz svih ekonomija Zapadnog Balkana s idejom da se razviju inovativna digitalna rješenja kao odgovor na svakodnevne izazove u našim životima.

Prošle godine smo imali tri pobjednika i tri proizvoda, odnosno tri veoma korisne digitalne aplikacije. Ove godine smo imali šest pobjednika. Sada, dakle godinu i po dana kasnije, imamo devet novih [digitalnih rješenja napravljenih na Zapadnom Balkanu](#). To su novi, inovativni proizvodi koje su napravili mladi ljudi iz našeg regiona. Veoma sam ponosna na njih i na moj tim koji je omogućio da se ovo takmičenje održi. Tu se, međutim, nismo zaustavili. Početkom godine smo pokrenuli još jedno regionalno takmičenje [Futurismo](#), koje je posvećeno turizmu koji je, kao što znamo, bio najteže pogođen sektor tokom pandemije i krize koju je ona izazvala. A turizam je izuzetno važan za naš region. Albanija i Crna Gora se prvenstveno oslanjaju na turizam, ali i druge ekonomije. Prihodi od turizma nisu zanemarljivi. Oko 11 posto ljudi na Zapadom Balkanu je zaposleno u sektoru turizma, a to je veliki broj.

Moj tim koji je radio na ovom takmičenju nije imao nikakvih poteškoća s odzivom. Mladi ljudi koji su, kako ste rekli, rođeni nakon raspada Jugoslavije, nisu nostalgичni za dobrim starim vremenima i žele biti dio svjetske scene. Oni teže boljem, većem, drugačijem, novom...

To je naš skromni doprinos oporavku, ali i nešto što je pokazalo kako iskoristiti talente koje imamo u regionu da pomognu u prilagođavanju životu uz pomoć digitalnog svijeta. Sljedeće godine nastavljamo sa oba takmičenja i jedva čekamo da vidimo nova rješenja i nove sjajne pobjednike. A nastaviti ćemo da se i dalje razvijamo.

Nedavno ste zajedno sa svojim kolegicama završili 4. Digitalni samit Zapadnog Balkana u Podgorici. Crna Gora, ali i većina regiona, i dalje nema 5G mrežu i druge napredne digitalne stvari koje građani Brisela, Berlina ili Vašingtona uzimaju zdravo za gotovo. Ako se osvrnemo na samit u Skoplju 2018. godine, koji su to najveći pomoci ostavreni na ovom polju i šta je još potrebno uraditi?

Digitalizacija nije budućnost, ona je naša sadašnjost, a digitalna transformacija je u središtu regionalne saradnje.

Ona je most koji nas uzajamno povezuje, koji nas povezuje i sa ostatkom Evrope i svijeta, ona nam omogućava bržu i bolju promjenu, omogućava nam da koristimo tehnologije i stvorimo nove vrijednosti i usluge za različite aktere, da budemo inovativni i steknemo sposobnosti da se brzo

prilagođavamo promjenjivim okolnostima, ona je pokretačka snaga jednog jedinstvenog regionalnog tržišta, a kasnije čak i jedinstvenog evropskog tržišta, pomaže nam da zadržimo mlade ljude u regionu, pomaže nam s pristupanjem Evropskoj uniji, ali ne pojedinačnim i ne kroz emigraciju.

[Digitalni samit Zapadnog Balkana](#) u Skoplju je mjesto na kome je počela priča o digitalnoj povezanosti našeg regiona. Bio je to pionirski i hrabar iskorak. Samo godinu dana kasnije, na 2. Digitalnom samitu na kome je jedan od izlagača bio robot, svih šest ekonomija Zapadnog Balkana je potpisalo [regionalni sporazum o smanjenju cijena rominga](#), u kome su posredovali Vijeće za regionalnu saradnju i Evropska unija, a koji je od 1. jula ove godine donio [besplatan roming na Zapadnom Balkanu](#). To je jedan od najvažnijih uspjeha regiona i znači mnogo više od uštede na računima za mobilne telefone. Njegova suština je uže povezivanje regiona i povezivanje ljudi koji u njemu žive. Naredni korak nas čvršće veže za Evropsku uniju kroz smanjivanje cijena rominga između Zapadnog Balkana i EU.

Nema opravdanja niti tržišne logike zašto bi građani našeg regiona, koji nisu baš bogati, u prosjeku trebali plaćati 103 eura za 1 gigabajt kada su u romingu u EU dok troškovi za telekom operatera iznose samo 8 eura. Isto tako nema nikakve tržišne logike po kojoj bi maloprodajna marža ili jednostavnije rečeno profit telekom operatera za sve usluge, podatke i tekstualne poruke iznosio više od 700 posto.

Napravili smo plan za smanjivanje cijena rominga sa EU i lideri regiona su ga podržali početkom ovog mjeseca. Namjera je da se planom potrošači sa Zapadnog Balkana zaštite od pretjerano visokih cijena, ali da se, u isto vrijeme, omogući razvoj konkurencije u pružanju usluga rominga. Za ovo će biti potreban jedan otvoren, transparentan i sveobuhvatan proces konsultacija sa mobilnim operaterima sa Zapadnog Balkana i iz Evropske unije, koji će se realizovati kroz strukturiran regulatorni dijalog.

Roming, međutim, nije jedini element digitalnog programa utvrđenog u okviru [zajedničkog regionalnog tržišta](#).

Potrebno je unaprijediti i digitalnu infrastrukturu. Najvažniji cilj je da do 2024. godine obezbjedimo širokopojasnu vezu za pristup internetu za 95 posto domaćinstava. Pandemija nam je pokazala koliko je važno da smo pripremljeni za digitalno doba. Primjera radi, stopa korištenja elektronske trgovine na Zapadnom Balkanu iznosi 47 posto, dok je prosječna stopa u EU 69 posto. Priznavanje usluga povjerenja, na čemu trenutno radimo sa šest ekonomija Zapadnog Balkana, dodatno će potaći slobodno kretanje usluga, olakšati elektronsku trgovinu i donijeti direktne koristi građanima. Ne smijemo zaboraviti ni slobodni protok podataka, koji se smatra petom slobodom zajedničkog tržišta. Zato smo se upustili u novu inicijativu čiji je cilj da se obezbjedi slobodan protok ličnih i drugih podataka u našem regionu te se tako počnu koristiti neiskorišteni potencijali ekonomije podataka.

Tirana je 2020. godine bila domaćin [3. Digitalnog samita](#), koji je zbog pandemije u potpunosti i uspješno održan putem interneta, na kome su ministri iz šest ekonomija Zapadnog Balkana potpisali dva memoranduma, jedan o planu za 5G mrežu za digitalnu transformaciju, a drugi o regionalnoj interoperabilnosti i uslugama povjerenja u regionu. [4. po redu Digitalni samit](#)

[Zapadnog Balkana](#) održan je u Podgorici na kojem sa ministrima iz regiona predložila da se krene u jedan veoma zahtjevan, ali korisan proces stvaranja digitalnog identiteta s ciljem da se građanima i privrednicima Zapadnog Balkana ponude digitalni novčanici kojima će se njihov nacionalni digitalni identitet moći povezati sa dokazima o drugim ličnim dokumentima i podacima kao što su vozačke dozvole, diplome, bankovni računi i slično. Evropska unija je ovaj proces započela prije više mjeseci.

Podaci predstavljaju moć i neke države koriste digitalnu infrastrukturu da na taj način osnaže svoje građane. Obezbjediti pouzdan digitalni identitet našim građanima jedan je od načina da ih uključimo u formalnu ekonomiju. Vjerujem da ekonomije Zapadnog Balkana mogu pronaći način da to i same primjene, a mi smo u RCC-u spremni da ih u tome podržimo svim potrebnim regionalnim aktivnostima.

Za kraj da kažem da je sve ovo dio [Akcionog plana za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana](#) koji su lideri svih šest ekonomija regiona usvojili prošle godine u Sofiji. Njime je obuhvaćen ne samo digitalni program već i, između ostalog, priznavanje diploma i stručnih kvalifikacija, sloboda kretanja roba i usluga, kao i sloboda kretanja ljudi samo sa ličnom kartom, te mnogo toga drugog. Nadam se da će region intenzivnije i brže krenuti u pravcu njegove provedbe.

<https://www.balkaninsider.com/exclusive-interview-with-majlinda-bregu/>